

Незалежність і впевненість, сміливість і чуйність, турботливість і тактовність – цінні і корисні риси особистостей обох статей, а не тільки хлопчиків чи тільки дівчаток.

Важливо, щоб діти знали, що дівчата можуть добре грати в ігри, займатися спортом та наукою, які суспільство зазвичай асоціює з хлопцями. Так само для хлопців важливо мати свободу слідувати своїм інтересам, незалежно від того, чи відповідає це тому, що люди традиційно вважали доречним для хлопчиків.

Список використаних джерел

1. When do children develop their gender identity?: веб-сайт. URL: <https://theconversation.com/when-do-children-develop-their-gender-identity-56480> (дата звернення 10.03.2021)
2. Jamie Solomon. Gender Identity and Expression in the Early Childhood Classroom: Influences on Development Within Sociocultural Contexts: веб-сайт. URL: <https://www.naeyc.org/resources/pubs/yc/jul2016/gender-identity> (дата звернення 10.03.2021)
3. Sandra Lipsitz Bem. Genital Knowledge and Gender Constancy in Preschool Children: веб-сайт. URL: <https://www.jstor.org/stable/1130730?origin=crossref> (дата звернення 10.03.2021)

Науковий керівник: доктор педагогічних наук, професор Гнезділова К. М.

Здір Д. Р.

Черкаський національний університет ім. Б. Хмельницького

ДІАГНОСТИКА РІВНЯ ТОЛЕРАНТНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Проблема виховання толерантності набуває актуальності в умовах реформування освіти в Україні. Виховний процес у Новій українській школі є невід’ємною складовою всього освітнього процесу і має орієнтуватися на загальнолюдські цінності, зокрема морально-етичні (гідність, чесність, справедливість, турбота, повага до життя, повага до себе та інших людей, толерантність), соціально-політичні (свобода, демократія, культурне різноманіття, повага до рідної мови і культури, патріотизм, повага до закону, солідарність, відповідальність). Виховання толерантності стає вкрай важливим ще й у зв’язку з впровадженням інклюзивного навчання. Адже ефективне навчання, доброзичлива атмосфера у класі, а особливо інклюзивному, неможливі без толерантного ставлення школярів та школярок одне до одного. Крім того, проблема виховання толерантності в учнів початкової школи є досить природною, оскільки саме на цьому етапі життєвого шляху дитина потрапляє у колектив, де зав’язуються взаємостосунки з представниками різних мікросоціумів, які мають різні погляди та життєвий досвід.

Різні аспекти формування толерантної особистості розглядалися у дослідженнях О. Карякіної, Л. Колобової, М. Перепеліциної. Проблеми формування толерантних взаємостосунків знайшли своє відображення в роботах Б. Ананьєва, А. Лазурського, В. Мясіщева, С. Рубінштейна та ін. Проте питання діагностики рівня толерантності молодших школярів не знайшло свого повного відображення в працях науковців.

Аналіз науково-педагогічної літератури показав, що в структурному плані толерантність включає три компоненти: когнітивний, емоційно-ціннісний та поведінковий. Відповідно до цих компонентів було розроблено показники толерантної особистості молодшого школяра чи школярки:

I. Когнітивний компонент:

- наявність знань про толерантність;
- усвідомлення того, які взаємостосунки є толерантними;
- здатність розрізняти поведінку та вчинки толерантної особистості та інтолерантної.

II. Емоційно-ціннісний компонент:

- здатність до емпатії;
- вміння відчувати, розрізняти як власні емоції та почуття, так й інших та реагувати на них;
- доброзичливе та справедливе ставлення до оточуючих.

III. Поведінковий компонент:

- відсутність упередженого ставлення під час взаємодії з представниками різних етносів;
- уміння та бажання налагоджувати дружні стосунки, орієнтуючись безпосередньо на особистісні якості людини;

- здатність дієво реагувати на неприємності та невдачі інших, приходити на допомогу.

Згідно з цими критеріями було розроблено анкету для визначення рівня сформованості рівня толерантності та кожного з компонентів окремо. Запитання анкети враховували вікові особливості молодших школярів.

На наступному етапі було здійснено анкетування учнів та учениць 3 класу на базі Мошнівського закладу загальної середньої освіти. В анкетуванні взяли участь 23 особи, вік респондентів становив 9-10 років.

Аналіз результатів діагностики показав, що, загалом, у всіх дітей сформоване почуття толерантності на середньому та високому рівнях. Низький рівень толерантності серед опитуваних відсутній (Рис.1.1.)

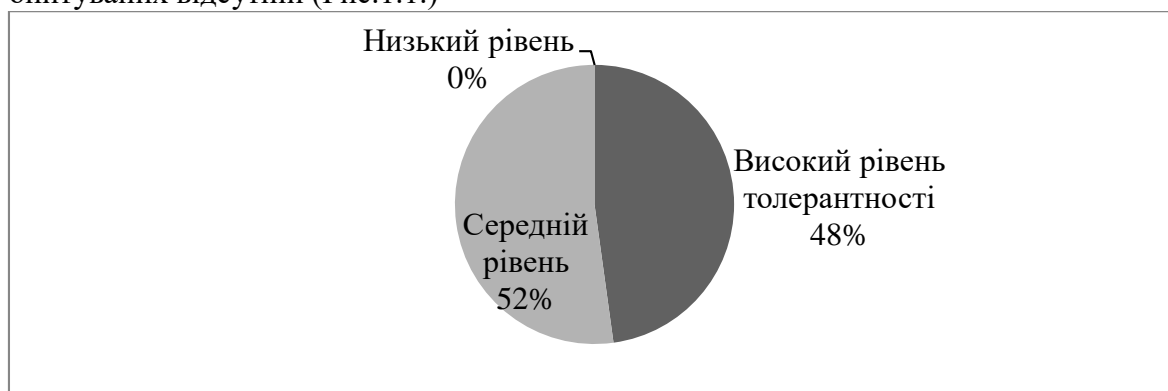


Рис. 1.1. Показники рівнів толерантності молодших школярів

У школярів та школярок наявні базові знання про толерантність. Вони ототожнюють її з повагою до інших людей, ввічливістю, добротою та співчуттям. У меншій кількості – з жалістю до тих, хто слабший, вмінням дружити. Школярі фактично не співвідносять толерантність однаковими правами незалежно від кольору шкіри, зросту, статі тощо (Рис. 1.2.).

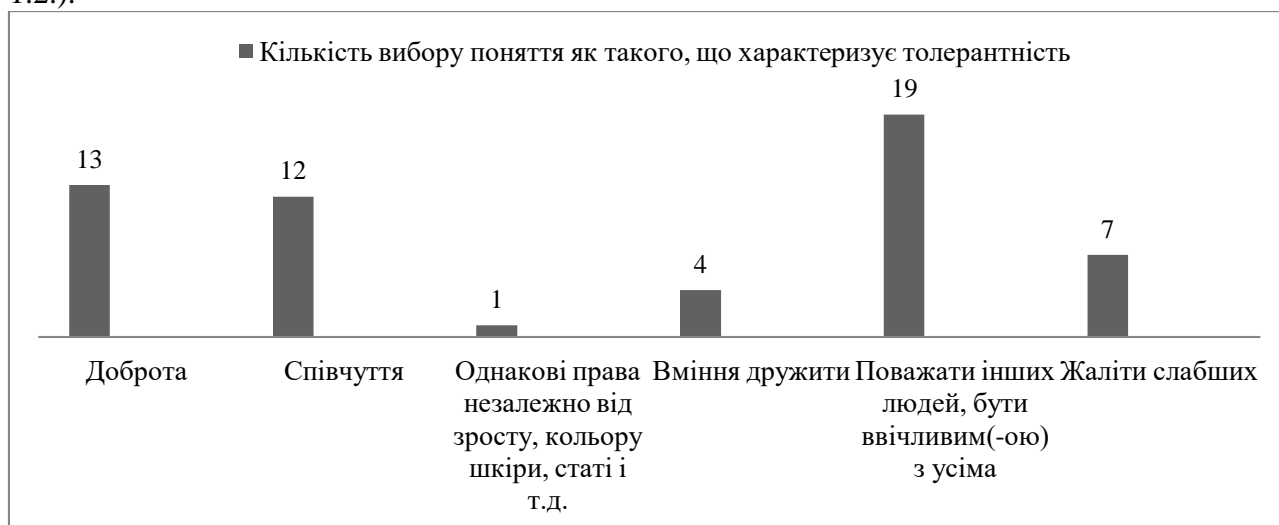


Рис. 1.2. Тракткування поняття «толерантність» учнівством

В цілому діти усвідомлюють, які взаємостосунки є толерантними, переважно розрізняють поведінку та вчинки толерантної особистості та інтолерантної. Проте більшість школярів плутають толерантність із жалістю та співчуттям. Жалість до людей з порушеннями здоров'я трактують як толерантну. Так, в одному з питань анкети було описано ситуацію, де один з учнів постійно допомагає однокласнику з порушеннями здоров'я, співчуває йому. На прохання

оцінити чи є така поведінка толерантною всі діти обрали відповідь «так, бо слабшим треба допомагати, співчувати, заступатися за них».

Щодо ставлення дітей до людей різних рас та національностей, іноземців, то в більшості школярів та школярок відсутні певні упередження стосовно них. Майже всі учні та учениці вважають, що спілкування з людьми інших рас та національностей – це цікаво, хотіли б з ними дружити, пізнавати їх життя, не відмовилися б від пропозиції листування з іноземцями. Проте в учнівства все ще наявні стереотипні уявлення щодо людей ромської національності. Про це свідчить аналіз відповідей на 15 запитання анкети: «На подвір'ї школи до тебе підійшов хлопчик ромської національності (циган) та попросив позичити телефон, щоб зателефонувати мамі. Чи позичиш ти телефон?». Відповідаючи, лише одна дитина обрала варіант «так, звісно», десятеро – «так, але пильно спостерігатиму за ним, раптом він хоче вкрати телефон», решта – «ні, я не даю свої речі незнайомим людям. Вони можуть їх вкрати». Цікавим є той факт, що в анкеті було аналогічне запитання, але про звичайну дівчинку, яка попросила позичити телефон. Їй погодилося позичити телефон чотири особи, восьмеро погодилися б, але наглядали б за нею. Загалом, семеро дітей, які позичили б телефон дівчинці, не зробили б цього для хлопчика ромської національності.

Таким чином, встановлено, що діагностика толерантності може здійснюватися шляхом анкетування, розроблено анкету «Визначення рівня толерантності у молодших школярів». Діагностика рівня толерантності третьокласників показала, що вони мають базові знання про толерантність, плутають поняття «толерантність» з жалістю та співчуттям, при взаємодії з представниками деяких етносів можуть піддаватися впливу наявних у суспільстві стереотипів.

Список використаних джерел

1. Грива О. А. Толерантність в процесі становлення молоді в умовах полікультурного середовища: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д. філос. наук: спец. 09.00.10 «Філософія освіти». Київ. 2008. 32с.
2. Гурова Т. Ю. Аналіз структури толерантності молодшого школяра. *Духовність особистості: методологія, теорія і практика. Зб. наукових праць*. 2011. №5 (40). С. 84–95
3. Кислова В. П. Формування толерантності особистості школяра. Київ : Вид-во ім. М.П. Драгоманова, 2009. 129 с.

Науковий керівник: кандидат педагогічних наук, старший викладач Байдюк Н. В.

Здір Д. Р.

Черкаський національний університет ім. Б. Хмельницького

АНТИДИСКРИМІНАЦІЙНА ЕКСПЕРТИЗА ПІДРУЧНИКІВ ДЛЯ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

У вересні 2015-го року Генеральною Асамблеєю ООН було затверджено Цілі сталого розвитку, досягнення яких поставило собі за мету людство. Ціль № 4 «Якісна освіта» спрямована на досягнення якісної освіти для всіх, забезпечення рівноправного доступу до неї, ліквідації гендерних і матеріальних розбіжностей. Це неможливо без подолання різних форм дискримінації в освіті. Очевидним є й те, що подолання дискримінації в сфері освіти пришвидшить досягнення усіх цілей, адже освіта є одним із найпотужніших засобів сталого розвитку. Важливим кроком до подолання дискримінації в освіті є здійснення антидискримінаційної експертизи підручників, що передбачає виявлення й усунення контенту, що не відповідає недискримінаційному підходу. Особливого значення набуває факт законодавчого закріплення антидискримінаційної експертизи макетів шкільних підручників для початкової школи, що засвідчує наказ МОН України «Про затвердження Положення про конкурсний відбір проектів підручників для 1-2 класів закладів загальної середньої освіти».

Науково-методичну основу антидискримінаційної експертизи підручників становлять такі праці: «Дискримінація, расизм, ксенофобія, антисемітизм» Т. Бакки, І. Ветрова, «Гендерні стандарти сучасної освіти» (3 частини) під заг. ред. О. Кікінеджи, О. Семиколенової, «Гендерна